
MUZEJ ANTIČKOG STAKLA U ZADRU DOMAĆIN DODJELE 3. NAGRADE 'ŽIVA' ZA NAJBOLJI SLAVENSKI MUZEJ FORUMA SLAVENSKIH KULTURA

JADRANKA BELEVSKI □ Muzej antičkog stakla u Zadru, Zadar

sl.1. Staklena nagrada izrađena u Muzeju antičkog stakla u Zadru (foto: Marin Gospić)

Što je Forum slavenskih kultura

Muzej antičkog stakla u Zadru bio je domaćin dodjele 3. nagrade Živa za najbolji slavenski muzej koju dodjeljuje Forum slavenskih kultura (FSK), čija je direktorica Andreja Rihter, u suradnji s Europskom muzejskom akademijom (EMA), kojoj je na čelu Massimo Negri. Forum slavenskih kultura neprofitna je nevladina organizacija osnovana u Ljubljani 2004. radi očuvanja kulturne baštine i osvjedočavanja kulturnih vrijednosti i tradicija slavenskih zemalja.¹

Cilj Foruma je rad na kulturnoj prepoznatljivosti slavenskih zemalja i na njihovu predstavljanju izvan matičnih granica, što je najbolja osnova za međusobno razumijevanje i suradnju. Forum su utemeljile Bugarska, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Rusija, Slovenija, Srbija i Crna Gora. Uskoro su im se pridružile i Bjelorusija i Ukrajina, tako da danas Forum čini deset zemalja članica i tri zemlje promatračice: Češka, Poljska i Slovačka, čime je u toj važnoj kulturološkoj zajednici objedinjeno više od 300 milijuna Slavena.²

Forum slavenskih kultura proteklih je dvanaest godina pokrenuo brojne projekte na području književnosti, jezika, etnologije, muzeologije, arhivistike, kazališta i glazbe. U Statutu Foruma kao jedan od glavnih ciljeva ističe se *poticanje razmjene podataka na području kulture, obrazovnih programa, razmjene umjetnika, kulturnih programa, istraživačkih projekata na polju kulture, podržavanje suradnje na polju lingvistike i slavenskih studija, organiziranje skupova i konferencija*.³

Nagrada 'Živa' za najbolji slavenski muzej

Nagradu Živa za najbolji slavenski muzej utemeljio je 2012. tim stručnjaka unutar Foruma slavenskih kultura s namjerom da njome potiče i nagrađuje projekte i praksu u muzejskoj zajednici slavenskih zemalja, ističući raznolikosti i povezujući slavensko nasljeđe i kulturu. Nagrada je dobila ime po slavenskoj božici Živi, koja se još naziva i Žiwia, Siva, Sieba i Razivia,⁴ a simbolizira mladost, dugovječnost, ljepotu, blagost i plodnost. Prepoznatljivi joj je atribut žito, pa je takvom prikazana i na keramičkoj skulpturi koja se dodjeljuje uz nagradu za najbolji slavenski muzej te se svake godine predaje novom pobjedniku.⁵ Stručni žiri za dodjelu nagrade Živa sastavljen je od dvanaest stručnjaka iz slavenskih zemalja i iz Europske muzejske akademije (EMA / European Museum Academy). EMA je osnovana kao

¹ U ime Republike Hrvatske Povelju o osnivanju Foruma slavenskih kultura potpisao je 29. lipnja 2004. ministar kulture Božo Biškupić, koji je tada imenovan i u Upravni odbor.

² *Forum of Slavic Cultures, Annual report 2015*. 2015., str. 4.

³ *Statute International Foundation - Forum of Slavic Cultures*. Moskva, 2011., str. 2.

⁴ Živa Award for the best Slavic museum - Forum of Slavic Cultures. 2015., str. 5.

⁵ Autorica skulpture je Ljubica Ratkajec Kočica, slovenska umjetnica, dizajnerica iz Rogaške Slatine, koja se bavi staklom i keramikom.

neprofitna organizacija u Nizozemskoj, uz desetu godišnjicu smrti istaknutog muzeologa Kennetha Hudsona (1916. – 1999.).⁶ Utemeljena je radi očuvanja bogatoga muzeološkog rada toga istaknutog muzeologa te radi poticanja i povezivanja europskih muzeja u nove projekte i nove kulturne dijaloge. Nagrada Živa dodjeljuje se svake godine, a ponovno nominiranje kandidata moguće je nakon najmanje tri godine.

Muzej antičkog stakla u Zadru nominiran je 2015. za najbolji slavenski muzej, zajedno s drugih 14 kandidata iz 14 zemalja. Te je godine na dodjeli 2. nagrade Živa u Sankt Petersburgu glavnu nagradu osvojio Muzej-imanje Lava Tolstoja Yasnaya Polyana (Музей-усадьба Л.Н. Толстого, Ясная Поляна) iz Rusije.⁷

Muzej antičkog stakla u Zadru tada je dobio posebnu nagradu Živa za kreativnost i pripala mu je čast da 2016. godine bude domaćin dodjele u Hrvatskoj.⁸ Od 14. do 18. rujna 2016. taj je zadarski muzej ugostio predstavnike muzeja iz deset slavenskih zemalja koji su se natjecali u šest zasebnih kategorija. Iz Hrvatske su nominirana četiri muzeja: Muzej vučedolske kulture Vukovar, Muzej Sinjske alke Sinj, Muzej betinske drvene brodogradnje Betina i Muzej krapinskih neandertalaca (Muzeji Hrvatskog zagorja) iz Krapine. Ukupno je nominirano 19 muzeja, a uz navedena četiri iz Hrvatske nominiran je i jedan iz Bosne i Hercegovine: Povijesni muzej Bosne i Hercegovine (Historijski muzej Bosne i Hercegovine) iz Sarajeva; dva iz Češke: Muzej nove generacije Zámek Žďár nad Sázavou (Muzeum nové generace Zámek Žďár nad Sázavou), Gradski muzej Prag (Muzeum hlavního města Prahy); jedan iz Makedonije: Zavod za zaštitu spomenika kulture i Muzej Štip iz Štipa (Заводот за заштита на спомениците на културата и Музеј – Штип). Usto, dva su muzeja bila iz Crne Gore: Narodni muzej Crne Gore na Cetinju i Zavičajni muzej Pljevlja u Pljevljima; jedan iz Poljske: Dokumentacijski centar umjetnosti Tadeusa Kantora – Cricoteka Krakow (Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora Cricoteka); tri muzeja iz Rusije: Nacionalni muzej kazališta A. A. Bakhrushina iz Moskve (Государственный центральный театральный музей имени А. А. Бахрушина), Muzej-rezervat Tsaritsyno Moskva (Государственный историко-архитектурный, художественный и ландшафтный музей-заповедник Царицыно) i Državni muzej Novgorod, Veliki Novgorod (Новгородский государственный объединенный музей-заповедник); dva iz Srbije: Narodni muzej Zrenjanin, Prirodoslovni muzej Beograd (Prirodnjački muzej Beograd); jedan iz Slovačke: Dvorac Strečno / Zavičajni muzej Považie Žilina (Hrad Strečno / Považské múzeum v Žiline) i dva iz Slovenije: Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec i KSEVT – Kulturno središče evropskih vesoljskih tehnologij).

Program dodjele 3. nagrade Živa

Dodjela nagrade Živa u Muzeju antičkog stakla u Zadru zamišljena je kao višednevni program. Već 14. rujna 2016., uoči službenog početka programa, sudionici su dočekani u Muzeju antičkog stakla u Zadru, u kojemu su imali priliku upoznati i razgledati izložbu *Snaga krhkosti* Gordane Drinković. Prvog dana službenog programa dodjele (15. rujna 2016.) uz projekcije kratkih promotivnih filmova predstavljeni su svi nominirani muzeji, kao i suci.⁹ Važno je naglasiti

sl.2. Zajednička fotografija predstavnika nagrađenih muzeja u Muzeju antičkog stakla u Zadru.

sl.3. Svečana dodjela 3. nagrade Živa ispred Muzeja antičkog stakla u Zadru (foto: Marin Gospić)

sl.4. Marketplace – na terasi Muzeja antičkog stakla u Zadru (foto: Marin Gospić)

6 URL: http://www.europeanmuseumacademy.eu/4/the_academy_our_model_406209.html (11. listopada 2016.).

7 Prva nagrada Živa dodijeljena je 2014. Galeriji Matice srpske, Novi Sad, Srbija.

8 Dodjelu su podržali Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Grad Zadar.

9 Suci su bili: Biljana Brajović, Crna Gora; René Capovin, Italija; Ekaterina Djomalieva, Bugarska; Pavel Douša, Češka; Irina Duksina, Rusija; Neda Knežević, Srbija; Massimo Negri, Italija; Lidija Nikočević, Hrvatska; Andreja Rihter, Slovenija; Eleftheria (Elia) Vlachou, Grčka; Sarita Vujković, Bosna i Hercegovina i Nina (Karolina) Zdravčić Polić, Slovenija.

da su članovi stručnog žirija posjetili sve nominirane institucije i da su se pri donošenju odluka posebno vodili iznimnom i kreativnom upotrebom zbirki, u kombinaciji s inovativnim i interpretacijskim pristupom.¹⁰ Program dodjele obogaćen je i dodatnim programom pod nazivom *Marketplace*, u sklopu kojega su se sudionici predstavili svojim promotivnim materijalima, suvenirima i izdanjima, a sve radi ostvarenja što boljih kontakata unutar muzeološke zajednice i poticanja novih suradnji. Predstavljena je i slovenska IT tvrtka Semantika te njezin program za upravljanje zbirkama i muzejskom dokumentacijom *Galis*, kao i platforma SlavicMuseums.net, a na kraju dana sudionici su imali priliku uz stručno vodstvo upoznati znamenitosti Zadra i prisustvovati večeri klapskog pjevanja u Muzeju antičkog stakla u Zadru.

Drugog dana, 16. listopada, održan je *2016 Kenneth Hudson Seminar*, uz obljetnicu rođenja poznatog muzeologa, pisca i novinara. U programu su sudjelovali Massimo Negri (direktor EMA-e) i René Capovin (Zaklada *Luigi Michelletti*, MUSIL Brescia, Europeana, EMA) s predavanjem *Nasljeđe Kennetha Hudsona u muzeološkom razmišljanju*, Wim van der Weiden (EMA) osvrnuo se na vrijednost knjige Kennetha Hudsona *Museums of Influence*, koju je objavio Cambridge University Press 1987. godine. Andreja Rihter (direktorica FSK-a) govorila je o Kennethu Hudsonu i manifestaciji *Heritage in Motion*, a na kraju je Onno Ephraim (direktor *Heritage in Motion*) održao predavanje *Digitalna kreativnost u muzejima i muzeji na webu – Ideja Heritage in Motion i predstavljanje pobjednika*.¹¹

Posebno mjesto u programu ovogodišnje dodjele imao je prošlogodišnji dobitnik nagrade Živa Muzej-imanje Lava Tolstoja Yasnaya Polyana iz Rusije, a predstavila ga je ravnateljica Ekaterina A. Tolstaya.

Na kraju drugog dana programa, u posebnom ambijentu ispred Muzeja antičkog stakla u Zadru, održana je svečana dodjela 3. nagrade Živa, u kojoj su sudjelovali Andreja Rihter, direktorica FSK-a; Davor Trupković, pomoćnik ministra kulture Republike Hrvatske; Ivo Fadić, ravnatelj Muzej antičkog stakla u Zadru; ministar kulture Crne Gore Pavle Goranović, koji je ujedno predsjednik Uprave FSK-a i Ekaterina A. Tolstaya, ravnateljica Muzej-imanja Lava Tolstoja Yasnaya Polyana. U ime stručnog žirija obrazloženja svih dodijeljenih nagrada dala je Nina (Karolina) Zdravič Polič. Posebno je istaknula zadovoljstvo rastom i razvojem slavenskih muzeja te sve većim brojem kandidata za nagradu Živa, koja postaje važna platforma za rad na slavenskoj kulturnoj baštini.

Poljska Cricoteka proglašena najboljim slavenskim muzejom u 2016.

Nagradu Živa za najbolji slavenski muzej 2016. osvojio je Dokumentacijski centar umjetnosti Tadeusa Kantora – Cricoteka Krakow, Poljska (Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora - Cricoteka). U sudačkom obrazloženju odluke stoji: Žiri je jednoglasno donio odluku, prepoznajući jedinstveni duh i izvrsnost ove interdisciplinarnе institucije nove suvremene umjetnosti, *dokumentacijskog centra neobične arhitekture, u kojemu se ostavština, kazalište, umjetnost i suvremena kultura stapaju na izvanredno uspješan način*.¹²

Cricoteku je 1980. osnovao umjetnik Tadeusz Kantor (1915. – 1990.) i ta je ustanova bila osnova njegova avangardnog kazališta, ali istodobno i svojevrstan živi arhiv njegova kazališnog rada. Glavna svrha Centra i želja njegova osnivača bila je ideja da Centar ne postane *puka knjižnica, nego misao i imaginacija generacijama koje dolaze*,¹³ pa je, prema Kantorovoj želji, to misao vodila i današnje Cricoteke. Zbirka sadržava nekoliko stotina predmeta i kostima iz *Cricot 2 kazališta*, Kantorove pisane radove, crteže, dizajnerska rješenja, videoradove, fotodokumentaciju, kritike, časopise i knjige i osnova je današnjeg rada Centra. Novi centar Cricoteka otvoren je 2014., i to je prva umjetnička ustanova u Poljskoj posvećena nekom umjetniku. Cricoteka je jedinstvena institucija koja je spoj arhiva, muzeja, galerije i znanstvenog središta. Tadeusz Kantor važna je figura u poljskoj umjetnosti, gotovo na simboličkoj razini umjetnosti 20. stoljeća.

Pregled dobitnika posebnih nagrada 3. nagrade Živa

Uz glavnu nagradu Živa, dodjeljuju se i posebne nagrade. Posebnu je nagradu 2016. dobio Narodni muzej Crne Gore s Cetinja za snažno vodstvo i menadžment.¹⁴ Taj crnogorski muzej čine četiri muzejske ustanove: Povijesni muzej (Istorijski muzej), Umjetnički muzej s Galerijom suvremene umjetnosti *Dado Đurić* (Galerija suvremene umjetnosti *Dado Đurić*), Etnografski muzej i Arheološki muzej. Stručni je žiri u obrazloženju nagrade taj muzej istaknuo kao izvanredan primjer snažnoga nacionalnog muzeja koji je kao kompleksna ustanova uspio provesti kvalitetnu obnovu zgrada, ali i modernizaciju poslovanja i muzeološke djelatnosti.

Posebna nagrada za izvrsnu upotrebu resursa¹⁵ dodijeljena je Državnome muzeju Novgorod (Новгородский государственный объединенный музей-заповедник), Veliki Novgorod, Rusija. Taj kompleksni muzej, osnovan 1865., čuva tisućljetnu povijest i kulturnu baštinu Novgorodske oblasti. Objedinjuje sedam institucija u Novgorodu, Valdiy, Chudovo, Staraya Russa i Borovitchy i nalazi se na UNESCO-ovu popisu mjesta svjetske baštine. Najznačajnije njegove zbirke su arheološka zbirka, zbirka primijenjenih umjetnosti, kolekcija nakita od 10. do 20. st., zbirka ikona, numizmatike, pečata i knjiga. Stručni žiri prepoznao je ulogu te iznimne kompleksne institucije, koja je rezultat

¹⁰ Živa Award for the best Slavic museum, *Forum of Slavic Cultures*, 2016., str. 15.

¹¹ *Heritage in Motion* godišnje je multimedijско natjecanje za autore filmova, računalnih igara, aplikacija i web stranica o temi europske baštine. Osnovali su ga Europa Nostra i Europska muzejska akademija, a podržala Europeana.

¹² URL: <http://fsk.si/?programi=the-ziva-award&lang=en> (17. listopada 2016.).

¹³ URL: <http://www.cricoteka.pl/en/main.php?d=cric&cid=12&s=1> (17. listopada 2016.).

¹⁴ Special recommendation for Leadership.

¹⁵ Special recommendation for Good use of resources.

muzejskog profesionalizma i izvrstan primjer povezivanja više ustanova odličnim iskorištenjem sredstava radi stvaranja jake institucije na dobrobit zajednice.

Muzej nove generacije Zámek Žďár nad Sázavou (Muzeum nové generace Zámek Žďár nad Sázavou), Češka, dobio je nagradu za kreativnost.¹⁶ Muzej je smješten u bivšemu cistercitskom samostanu koji datira iz sredine 13. st. U 18. st. samostan je zatvoren i postupno pretvoren u imanje koje početkom 1990-ih obnavljaju privatni vlasnici. Muzej nove generacije neka je vrsta interpretativnog centra u kojemu se izvrsnom primjenom modernih tehnologija posjetitelju približava iskustvo života iz vremena cistercitskog reda i "mračnoga" srednjeg vijeka do bogatoga i razigranog baroka.¹⁷ Interaktivnost i osobni doživljaj okosnice su toga modernog muzeja, koji je postao vodeći moderni muzej u regiji.

Dvorac Strečno (Zavičajni muzej Považie Žilina, Hrad Strečno / Považské múzeum v Žiline) iz Slovačke dobio je nagradu za izvrsnu komunikaciju i otvorenost prema posjetiteljima,¹⁸ što je važna kategorija i potvrda odličnog rada muzeja. Zavičajni muzej Považie Žilina kompleksni je muzej koji prezentira slovačku oblast Žilina i sastoji se od više objekata, a jedan je od njih i dvorac Strečno. Strečno je zasigurno jedan od najpoznatijih slovačkih dvoraca u čijim se stilskim obilježjima zrcali razvoj od gotike do baroka. Osim brojnih izložaba, posebnost koja zasigurno privlači posjetitelje jest i rekonstruirano srednjovjekovno selo Paseka ispod dvorca, ali i brojni kulturni događaji što se organiziraju u prostoru dvorca. *Suci su prepoznali muzej kao izrazito gostoljubiv i otvoren prema javnosti, kao i posebnu uklopljenost arheološke i prirodne baštine u lokalnu zajednicu te povezivanje lokalnog stanovništva i turista.*¹⁹

Od četiri nominirana hrvatska muzeja nagrade su dobila dva. Posebnu je nagradu dobio Muzej Sinjske alke iz Sinja za uspješno predstavljene povijesne činjenice i u postav uklopljenu povijesnu priču.²⁰ Muzej je otvoren prije nešto više od godinu dana i u svom fundusu čuva stare alkarske odore, opremu, oružje te alkarske statute i pravilnike. Smješten je u prostoru Alkarskih dvora, u mletačkoj vojarni za smještaj konjice (kvartiri), i na suvremen način odaje počast jedinstvenome sinjskom viteškom natjecanju koje je uvršteno i na UNESCO-ov popis nematerijalne svjetske baštine. Kako u Muzeju Sinjske alke naglašavaju, *priča koju će vam ispričati svojom arhivskom građom nezamjenjiv je dio povijesti i grada Sinja i Cetinske krajine i Republike Hrvatske.*²¹ Upravo je te kvalitete prepoznao i stručni žiri za dodjelu nagrade Živa, čime je Muzej Sinjske alke postao jedan od dva nagrađena muzeja iz Hrvatske.

Posebna nagrada, diploma, dodijeljena je Muzeju vučedolske kulture Vukovar kao priznanje za stvaranje novog muzeja,²² a žiri je u njegovoj izvedbi istaknuo jedinstvenu povezanost prirode, suvremene arhitekture i povijesti te novootvorene hrvatske muzejske institucije. Osobitost Muzeja svakako je njegov smještaj na lokalitetu koji je jedan od najpoznatijih arheoloških lokaliteta Europe i posvećenost samo jednoj kulturi. Na tom se nalazištu prati kontinuitet naseljavanja od neolitika do srednjeg vijeka, a najintenzivnije je razdoblje bio eneolitik, tj. kasno 4. i cijelo 3. tisućljeće pr. Krista, upravo vrijeme vučedolske kulture. Ona je na izrazito suvremen način prezentirana u 19 prostora u kojima je predstavljena i geologija, Indoeuopljani, stočarstvo i zemljoradnja, lov i ribolov, naselje, kalendar, grobovi, religija, ali i sam nastanak Muzeja. Muzejska zgrada i uklopljenost u prirodni okoliš još je jedna posebnost tog Muzeja, koji je ujedno i istraživačko-znanstveni centar.

Svim je dobitnicima uručena i posebna nagrada – staklena skulptura što ju je kreirao i izradio majstor staklar Marko Štefanac, koji već šest godina uspješno vodi radionicu puhanja stakla u Muzeju antičkog stakla u Zadru. Nakon završetka programa 3. dodjele nagrade Živa sudionici skupa posjetili su i Nacionalni park Kornate te tako lijepim izletom zaključili svoj boravak u Zadru i u zadarskome Muzeju antičkog stakla.

Forum slavenskih kultura uputio je poziv za nominacije za dodjelu 4. nagrade Živa 2017., koja će se održati na Bledu, u Sloveniji.²³ To je ujedno i poziv svim hrvatskim muzejima da se prijave za sudjelovanje u toj važnoj manifestaciji i sudjeluju u povezivanju slavenskih muzeja u nove projekte.

sl.5-7. Nagradu Živa za najbolji slavenski muzej 2016. osvojio je Dokumentacijski centar umjetnosti Tadeusa Kantora – Cricoteka Krakow.

16 Special recommendation for Creativity.

17 URL: <http://www.zamekzdar.cz/en/new-generation-museum> (17. listopada 2016.).

18 Special recommendation for the Attention to the Visitors.

19 URL: <http://fsk.si/?programi=the-ziva-award&lang=en> (18. listopada 2016.).

20 Special recommendation for Storytelling.

21 URL: http://www.alka.hr/scroll_page.asp?groupID=10 (18. listopada 2016.).

22 Diploma for Creating a new museum.

23 URL: <http://fsk.si/?p=3985&lang=en> (18. listopada 2016.).

LITERATURA

1. *Forum of Slavic Cultures, Annual report 2015.*, 2015.
2. *Statute International Foundation – Forum of Slavic Cultures.* Moskva, 2011.
3. Živa Award for the best Slavic museum, International foundation Forum of Slavic Cultures. Ljubljana, 2015.
4. Živa Award for the best Slavic museum, International foundation Forum of Slavic Cultures. Ljubljana, 2016.

Primljeno: 21. listopada 2016.

THE FORUM OF SLAVIC CULTURES HAS AWARDED THE 3RD ŽIVA PRIZE FOR THE BEST SLAVIC MUSEUM IN THE ZADAR MUSEUM OF ANCIENT GLASS

The Museum of Ancient Glass in Zadar was host for the award of the 3rd Živa Prize for the best Slavic museum. It is awarded by the Forum of Slavic Cultures, directed by Andreja Rihter, in association with the European Museum Academy head by Massimo Negri. The Forum of Slavic Cultures is a not-for-profit NGO, founded in Ljubljana in 2004, the aim being to preserve the cultural heritage, and raise awareness of the cultural values and traditions, of the Slavic countries. The Živa prize for the best Slavic museum was founded in 2012 by a team of experts in the Forum for Slavic Cultures, aiming to encourage and reward projects and practice in the museum community of Slavic lands, making the diversities clear while linking heritages and cultures of Slavic peoples.

The Museum of Ancient Glass in Zadar won a special Živa prize for creativity in 2015, and was host for the award of the 3rd Živa prize in Croatia. From September 14 to 18, 2016, this museum in Zadar hosted representatives of 10 Slavic countries that were competing in six separate categories. Nominated from Croatia were four museums: the Museum of Vučedol Culture of Vukovar, the Museum of the Sinj Alka of Sinj, the Museum of Betina Wooden Shipbuilding in Betina and the Krapina Neanderthal Museum (Museums of Hrvatsko zagorje) from Krapina. In all, there were 19 nominations. The award of the Živa prize in the Museum of Antique Glass in Zadar was conceived as a several-day-long programme at which all the candidates and the members of the expert panel were presented, and the 2016 Kenneth Hudson Seminar was held, marking the birth of this important museum expert, writer and journalist.

The Živa prize for the best Slavic museum in 2016 went to the Documentation Centre of the Art of Tadeusz Kantor – Cricoteka Krakow, Poland. Of the four Croatian museums nominated, two were among the prizes A special prize went to the Museum of the Sinj Alka of Sinj for the successful presentation of historical circumstances and the incorporation of a historical story, while a special prize in the shape of a diploma went to the Museum of Vučedol Culture in Vukovar, recognising the creation of this new museum.